

ΧΡΗΣΤΟΣ ΗΛΙΑΔΗΣ

Γεννήθηκα το 1911, στο χωριό της Ορντού και το όνομά μου είναι Χρήστος Ηλιάδης. Είχα εννέα αδέρφια και ο πατέρας μου λεγόταν Παναγιώτης η μάνα μου Πελαγία.

Όταν άρχισε το κακό και μάζευαν τους Έλληνες του τόπου μας, εγώ ήμουν μόλις πέντε χρονών και περισσότερα δεν μπορώ να θυμηθώ. Ξέρω όμως, ότι από την θύελλα εκείνη, επέζησα μόνον εγώ και η αδελφή μου η Ευρώπη. Όλοι οι άλλοι χάθηκαν και κανείς δεν επέζησε.

Πολλές γυναίκες ακολουθούσαν τους εξόριστους, με την ελπίδα, ότι θα μπορούσαν με το κλάμα και τις παρακλήσεις, να συγκινήσουν τους συνοδούς τούρκους στρατιώτες.

Όταν νύχτωσε την ημέρα εκείνη, μπορούσε να ακούσει κανείς στο χωριό μας, σε κάθε σπίτι, το κλάμα των παιδιών και στους δρόμους το γαύγισμα των σκύλων, που και αυτά διαισθάνθηκαν το κακό και την συμφορά.

Στο σπίτι μας μείναμε 6 παιδιά. Οι τέσσερες αδελφές μου, εγώ που ήμουν πέντε χρονών και ο αδελφός μου ο Χαράλαμπος, που δεν ήταν ακόμη δεκαπέντε χρονών. Περιμέναμε με αγωνία την επιστροφή και τον γυρισμό των υπολοίπων. Η δυστυχισμένη μάνα μας, ακολούθησε τον πατέρα μας και τους τρεις μεγαλύτερους γιους της. Του κάκου όμως.

Οι γυναίκες εγκατέλειψαν την άσκοπη προσπάθειά τους και γύρισαν μισοπεθαμένες από την πορεία της νύχτας, το κρύο και την απελπισία. Γύρισε και η μάνα μας, μόνη της. Μια ώρα μετά την επιστροφή, την χάσαμε. Πέθανε και μας άφησε μόνους και απροστάτευτους. Μείναμε έξι απροστάτευτα ορφανά παιδιά. Ήμουν πολύ μικρός, μόλις πέντε χρονών, για να καταλάβω και να νοιώσω τον θάνατο της μάνας μας.

Το χωριό μας διαλύθηκε και ερημώθηκε από άνδρες. Όλοι κατέβαιναν στην Ορντού, τα γνωστά Κοτύωρα. Χωρίς καμιά προστασία κατεβαίναμε και εμείς τα παιδιά, για την Ορντού. Έτσι μας είχε συμβουλέψει όλους η εκκλησία μας. Να φύγουμε από τα χωριά και να έλθουμε στην Ορντού, όπου υπήρχε μεγαλύτερη ασφάλεια, για όλους μας. Ευτυχώς οι κάτοικοι των Κοτύωρων μας βοήθησαν πολύ. Μας φιλοξένησαν και μας έδωσαν φαγητό.

Σε λίγο όμως άλλη μεγάλη συμφορά μας περίμενε. Ήλθαν οι Τούρκοι αστυνομικοί και πήραν όλα τα κορίτσια άνω των δεκαπέντε χρονών. Έτσι πήραν και τις τρεις αδελφές μου. Μείναμε τρία παιδιά.

Πέρασε πολύς καιρός και δεν είχαμε είδηση, για όλα αυτά τα κορίτσια. Αργότερα κάποιοι είπαν, ότι οι Τούρκοι τ' ατίμασαν και μετά τα έριξαν σε γκρεμό. Μόνον ένας Θεός ξέρει, τι ακριβώς έγινε.

Πολλές οικογένειες, στα Κοτύωρα, υιοθέτησαν τα ορφανά. Τον αδελφό μου, τον υιοθέτησε μια οικογένεια, ονόματι Γρηγοριάδου. Την αδελφή μου, την υιοθέτησε η οικογένεια Σεμερτζίδου. Εγώ μέσα σ' αυτήν την θύελλα έγινα 6 χρονών.

Εμένα με υιοθέτησε μια οικογένεια, αλλά μετά από τρεις μέρες μ' έδιωξαν και μ' άφησαν στο έλεος του Θεού, επειδή ήμουν πολύ αδύνατος από την πείνα, τις στερήσεις και την ταλαιπωρία. Όσα παιδιά, σαν εμένα, δεν τα έπαιρνε κανείς, επειδή δεν ήσαν υγιή, τα έβαζαν σε ορφανοτροφείο και τα συντηρούσαν εκεί με χρήματα των πλουσίων της Ορντού. Έτσι το πρώην σχολείο στην ενορία της Υπαπαντής, έγινε το ορφανοτροφείο για όλους εμάς.

Μια μέρα του 1916 ή του 1917, δεν θυμάμαι καλό., έκαμε την εμφάνισή του, στα Κοτύωρα, ο ρωσικός στόλος της Μαύρης Θάλασσας. Οι Τούρκοι πήραν τα βουνά και οι Ρώσοι έβγαζαν βάρκες στις αμμουδιές, να πάρουν χριστιανούς και να τους μεταφέρουν στην Ρωσία. Οι δάσκαλοι και οι παιδονόμοι, μας εγκατέλειψαν εμάς τα ορφανά, για να σωθούν οι ίδιοι.

Εμείς κλαίγοντας, φεύγαμε από το ορφανοτροφείο και τρέχαμε προς την παραλία, για να σωθούμε μέσα στις ρωσικές βάρκες. Εγώ κατάφερα και μπήκα μόνος μου σε μια βάρκα. Ήμουν εξήμισυ χρονών και φρόντιζα μόνος μου, για την σωτηρία της ζωής μου. Η βάρκα όμως γέμισε τόσο πολύ, που πάτωσε και δεν μπορούσε ν' απομακρυνθεί.

Δεν κατάλαβα πως βρέθηκα έξω από την βάρκα. Ένας άνδρας μ' άρπαξε και με πέταξε έξω. Αρχισα να κλαίω. Μόνο αυτό μπορούσα να κάνω. Τα δύο μου αδέρφια έφυγαν με τους θετούς γονείς τους.

Μετά την απομάκρυνση των ρωσικών πλοίων, οι Τούρκοι επέστρεψαν εξαγριωμένοι στην πόλη και ετοίμασαν σχέδιο εξόντωσης των Ελλήνων που είχαν ξεμείνει.

Ήρθαν Τούρκοι αστυνομικοί, περικόκλωσαν τα σπίτια και το ορφανοτροφείο, όπου υπήρχαν 100 ορφανά και μας έσπρωχναν γρήγορα, γιατί θα

φεύγαμε εξορία. Μια εξορία, η περιγραφή της οποίας μόνον ανατριχίλα προκαλεί. Θυμάμαι, ότι το μαρτύριο αυτής της εξορίας κράτησε δύο μήνες και ότι από τις 2.500 ψυχές που είμαστε αρχικά, μείναμε ζωντανοί μόνον 1.350 σκελετωμένα ανθρώπινα ράκη.

Άλλους μας πήγαν στο Ερμπαά και άλλους, στην πόλη Τοκάτ. Ζούσαμε με λίγο ψωμί και ελιές. Τα ρούχα μου ήσαν κουρέλια και για σωματική μου ανάγκη, σήκωνα ένα μπάλωμα, που είχα ράψει πίσω στο παντελονάκι μου, μ' ένα σκουριασμένο σύρμα που βρήκα.

Ένα πρωί μας είπαν, ότι θα επιστρέψουμε στα Κοτύωρα. Η χαρά μου ήταν μεγάλη, γιατί δεν ξέραμε την ερήμωση και τον αφανισμό που θ' αντικρίζαμε.

Το Πατριαρχείο φρόντισε για όλους μας, να μεταφερθούμε στην Πόλη. Με μάτια βουρκωμένα μπήκαμε στο πλοίο, με προορισμό την Πριγκηπόνησο και στρέψαμε το βλέμμα μας, για ν' αποχαιρετήσουμε, για τελευταία φορά, την αγαπημένη μας πατρίδα.

Στο Οικοτροφείο μαζευτήκαμε 700 ορφανά περίπου, από διάφορα μέρη. Μας εξέτασαν, μας κούρεψαν, μας έκαμαν μπάνιο και μας φορέσανε καθαρά ρούχα και παπούτσια.

Εκεί έμαθα τα πρώτα γράμματα. Ερχόντουσαν και αμερικανίδες γυναίκες και μας έφερναν διάφορα δώρα. Τότε έλαβα και το πρώτο δώρο της ζωής μου, που το φύλαγα σαν φυλακτό. Ήταν ένα τόπι. Μια πρωτομαγιά, μας πήγανε και εκδρομή.

Εκεί στο Οικοτροφείο μείναμε τέσσερα χρόνια και μετά φύγαμε για την Ελλάδα, όπως συμφώνησε το Πατριαρχείο με την Ελληνική Κυβέρνηση. Στην Ελλάδα μας σκόρπισαν σε διάφορες σχολές της χώρας. Εγώ κατέληξα στην Σχολή Υπαξιωματικών του Ναυτικού στον Πόρο.

Όταν πλησίαζαν οι γιορτές των Χριστουγέννων ή του Πάσχα, οι συμμαθητές μας, που είχαν μάνα ή συγγενικές οικογένειες, έπαιρναν άδεια και πήγαιναν στους συγγενείς τους. Εγώ, όπως και πολλά άλλα παιδιά δεν είχαμε που να πάμε και μέναμε στην Σχολή. Δεν λησμονώ ποτέ την συγκίνηση και την χαρά που δοκίμαζα, όταν επιστρέφοντες συμμαθητές μας, μου έφερναν γλυκά και ξηρούς καρπούς, από τα σπίτια τους, λέγοντας: Πάρ' τα αυτά, μου έλεγαν, τα έδωσε η μάνα μου, για σένα. Τα μάτια μου γέμιζαν δάκρυα, που κάποιος στον κόσμο, ενδιαφερόταν και για μένα.

Έτσι απεφοίτησα από την Σχολή και υπηρέτησα στο Πολεμικό Ναυτικό, τριάντα επτά χρόνια. Τώρα στην δύση της ζωής μου, είμαι ευτυχισμένος παππούς πια και δοξάζω τον Θεό και τον Άγιο Νικόλαο, που όλα είχαν ένα καλό τέλος για μένα.

(Από τις συνεντεύξεις του Γ. Ανδρεάδη, της σειράς: «... Ιστορίες ξεχασμένες κι από τον Θεό ακόμη»).

Ο ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ

Η ξαφνική νεροποντή, ανάγκασε τον κόσμο, να σταθεί στις πόρτες και κάτω από τα υπόστεγα, για να μη γίνει μούσκεμα. Κάμποσοι χώθηκαν μέσα στον καφενέ, απέναντι από το Διοικητήριο. Ο κυρ Αναστάσης, δεν πρόφτανε να ετοιμάζει καφέδες και τσάι.

Η βροχή, χαλασμός Κυρίου. Βρύση το νερό τρέχει πάνω από τις στέγες. Οι δρόμοι πλημμύρισαν και το νερό έτρεχε με ορμή προς την θάλασσα.

Μόλις κόπιασε η βροχή να ξεθυμάνει, ο κόσμος πήρε δρόμο για το σπίτι τους. Άρχισε να σκοτεινιάζει. Ο τόπος σε λίγο ερήμωσε. Ένα αγοράκι γύρω στα δέκα δεν το κουνά από την θέση του. Με τα μούτρα κολλημένα στα θαμπωμένα τζάμια του καφενέ, κοιτάει μέσα. Τα παγωμένα νερά τρέχουν από τα μπατζάκια του. Τα πόδια του κολυμπούν στο νερό, μέσα από τα χιλιοτρυπημένα παπούτσια του. Τσουζουν τα δάχτυλα από το κρύο. Η παγωνιά έφτασε στο μεδούλι. Τα δόντια χτυπούν. Τρέμει ολόκληρο το παιδί.

Ένας πελάτης από μέσα, άνοιξε την πόρτα του καφενέ.

Δοκιμάζει να μπει το αγόρι μέσα.

- Όξω, όξω, αγρίεψε ο κυρ Αναστάσης, ο καφετζής.
- Άστο. Έλα, κάνει νόημα στο παιδί, ένας πελάτης.
- Τι το θες; Ζητιανάκι θάσαι.
- Δεν είμαι ζητιανάκι. Προσφυγόπουλο είμαι, ξεσπά στο κλάμα, το παιδί.
- «Τι ζητιανάκι, τι προσφυγάκι», μουρμουρίζει ο καφετζής.
- Έλα κάτσε κοντά μου, του λέει ο πελάτης. Φέρε ένα ζεστό τσάι και δύο παξιμάδια, φωνάζει στον καφετζή.
- Τον κακομαθαίνεις, τρίζει τα δόντια ο καφετζής.
- Λοιπόν, πως σε λένε; ρωτάει ο πελάτης το προσφυγόπουλο.
- Μιχάλη.
- Και γιατί βγήκες έξω, μ' αυτήν την κακοκαιρία, Μιχάλη;
- Πέθανε η γιαγιά μου και φοβάμαι να μείνω μόνος στο υπογειάκι.
- Πως πέθανε;
- Δεν ξέρω.
- Και η μαμά σου; Που είναι η μαμά σου;
- Δεν έχω μάνα και πατέρα. Τους πήραν οι τούρκοι εξορία, στο χωριό μας έξω από την Ορντού και άλλο δεν ξαναγύρισαν.
- Στην Ορντού, είπες; Άρα είμαστε συμπατριώτες.

- Και εσύ θείο , από την Ορντού είσαι;

- Ναι από εκεί κοντά. Εσύ μικρέ, πως γλίτωσες;

- Εγώ ήμουν με την γιαγιά μου, στην Ορντού, όταν μπήκαν οι τούρκοι στο χωριό μας. Τώρα που πέθανε η γιαγιά μου πού να πάω; Τι να γίνω; κλαίει το παιδί. Τι να κάμω; πού θα πάω; καταπίνει το τσάι με τα δάκρυα.

- Έλα μη κλαις. Πιες το τσάι σου, μην κρυώσει. Για έλα εδώ, κυρ Αναστάση, φωνάζει τον καφετζή.

- Στους ορισμούς σου, κυρ Κωστίκα.

- Εσύ δεν είπες, ότι χρειάζεσαι τσιράκι, να πηγαίνει τους καφέδες, στα γύρω μαγαζιά, όταν πλακώνει πελατεία;

- Ναι, είπα.

- Και γιατί δεν κρατάς αυτό το αγοράκι, που δεν έχει κανένα; Θα κάνεις και ψυχικό.

- Τι, αυτό το ξενηστικωμένο κολλητήρι;

- Μην μιλάς έτσι. Αμαρτία είναι.

- Δεν χρειαζόμαί τσιράκι.

- Εσύ όλο παραπονιέσαι, ότι δεν τα προφταίνεις όλα μοναχός σου.

- Ε, και;

- Για δοκίμασέ το. Το κρατάς δυο τρεις ημέρες κι αν δεν σου κάνει, το διώχνεις. Θα κοιμάται σε μια γωνιά. Έτσι θα σου φυλάει και το μαγαζί. Δοκίμασέ το, σου λέω.

- Τι να δοκιμάσω; ρίχνει μια ματιά περιφρονητική στο παιδί. Σήκω απάνω, ρε!

Πασκίζει το παιδί να σταθεί όρθιο.

Δύο καλαμένια πόδια, που στηρίζουν ένα λειψό κορμάκι. Στο ρουφηγμένο πρόσωπο, ξεχωρίζουν δύο πελώρια μάτια. Δυο μάτια καστανά, όπου καθρεπτίζεται ο φόβος, το παράπονο, ο πόνος.

- Για χατίρι σου θα το κρατήσω. Όμως με δοκιμή.

Δεν μπόρεσε να κοιμηθεί εκείνη την νύχτα το παιδί. Έτρεμε από τον φόβο. Έτρεμε από το κρύο. Κουβαριασμένο κάτω από τα παλιοτσούβαλα, όλο και ζαρώνει πιο πολύ. Η γιαγιά δεν φεύγει από το μυαλό του. Ούτε στιγμή δεν τον είχε αφήσει μόνο. Πάντα κοντά της πλάγιαζε. Ακόμη και όταν την έκαιγε ο πυρετός της ελονοσίας, αυτός κοιμόταν δίπλα της. Μονάχα χτες την νύχτα, αισθάνθηκε παγωνιά δίπλα της και ξύπνησε. Στις φωνές του τρέξαν οι γυναίκες της γειτονιάς. Βρήκαν την γριά πεθαμένη. Μετά. ήρθε

ο παπάς και την σηκώσανε και αυτός πήρε μετά τους δρόμους. Τώρα πώς θα ζήσει χωρίς την γιαγιά; Με ποιόν θα κοιμάται; Ποιος θα νοιάζεται γι' αυτόν; Ποιος θα τον λούζει; Ποιος θα πλένει τα ρούχα του; Πόσο τον αγαπούσε η γιαγιά του! Με την γιαγιά ήρθε προσφυγάκι στην Θεσσαλονίκη. Η γιαγιά ξενόπλενε για να ζήσουν. Έννοια σου, αγόρι μου, του έλεγε, θα πας σχολείο και θα μάθεις γράμματα. Τώρα που πέθανε; Τι θα γίνει ο Μιχαλάκης; Παιδεύεται το μυαλουδάκι του. Ξέχασε τον φόβο, ξέχασε το κρύο. Κατά τα ξημερώματα τον πήρε ο ύπνος.

Όταν άνοιξε ο καφετζής το μαγαζί, τον βρήκε κοιμισμένο.

Έτσι... ε... θα σε ξυπνάμε κιάλας. Του δίνει μια κλωτσιά. Δυο μέρες ακόμη και θα πάρεις δρόμο. Και ας λέει ο Κωστήκας, τα δικά του.

Τινάχτηκε ο Μιχαλάκης απάνω. Έβαλε τα δυνατά του, ν' αρέσει στο αφεντικό.

Ένα μήνα στον καφενέ ο Μιχαλάκης και έμαθε την δουλειά στην εντέλεια. Τα πρόφταινε όλα. Και τους πελάτες του καφενέ και τις παραγγελιές στα γύρω μαγαζιά και στα γραφεία απέναντι στο Διοικητήριο. Το μόνο που τον δυσκόλευε ήταν ο κρεμαστός δίσκος. Όσο και αν πάσκιζε να κρατά ισορροπία, πάντα κάτι γινόταν και ο καφές χυνόταν. Στον δρόμο ακόμη πιο δύσκολα. Ένας θα σε σκουνητήσει άθελα, άλλος βιαστικός, θα πέσει απάνω σου. Βλέπεις ένα αυτοκίνητο να έρχεται, πας να τρέξεις και να ο καφές χύθηκε πάλι. Και καλά να είναι βολικός ο πελάτης. Άμα είναι κανένας γρουσουζής, σαν κάποιο γέρο: «Πίσω τον καφέ. Καϊμακλίδικο τον θέλω. Να φέρεις άλλον».

Μόλις το αφεντικό έβλεπε επιστροφή χυμένου καφέ, γινόταν θεριό. «Βρε πανάθλιε, χαραμοφάη. Δεν προσέχεις, βρε; Πού είχες το μυαλό σου; Εγώ φταίω που σε κράτησα». Και δος του, να τον χτυπάει.

Το χειρότερο, αν έσπασε κανα ποτήρι ή φλιτζάνι. Εκτός από το ξύλο, τον άφηνε και νηστικό. Και όλο να τον απειλεί, ότι θα τον διώξει.

Ο Μιχαλάκης το έβαλε, βαθιά στο μυαλό, να μη ξαναχυθεί ο καφές. Σηκωνόταν ξημερώματα, πριν έρθει το αφεντικό και μέσα στο καφενείο έκαμε προπονήσεις ισορροπίας με τον δίσκο. Έβαζε ποτήρια γεμάτα νερό και έτρεχε μέσα στο μαγαζί. Ανέβαινε στις καρέκλες, στα τραπέζια, πηδούσε, καθόταν, σηκωνόταν απότομα. Στριφογύριζε επί τόπου. Όλα πήγαιναν καλύτερα.

Μια μέρα, τον τσάκωσε το αφεντικό με τον δίσκο πάνω στο τραπέζι. Τι σαλιμπάγκκος πας να γίνεις, του φώναξε. Χυμάει να τον αρπάξει. Το τραπέζι αναποδογύρισε. Ο Μιχαλάκης πρόφτασε να πηδήξει. Ο δίσκος στα χέρια του στέκεται ολόισια απείρακτος. Στάλα νερό δεν χύθηκε.

- Ποιον κοροϊδεύεις, βρε; φρένιασε ο καφετζής. Και δόσ' του ξύλο και βρισιές. Ούτε που του ένοιαξε του Μιχαλάκη. Όλο χαρά ανοίγει τα κεπέγκια. Ετοιμάζει τα τραπέζια. Την ημέρα εκείνη δεν χύθηκε στάλα νερό από τα ποτήρια. Ούτε και από τα φλιτζάνια. Τώρα δεν υπάρχει φόβος να χύνει τους καφέδες. Δεν θα θυμώνουν άλλο οι πελάτες μαζί του.

Ο Βαρδάρης πάγωσε το χιόνι που είχε στρωθεί από βραδύς. Οι δρόμοι κρύσταλλο. Δύσκολο και επικίνδυνο να γλιστρήσεις. Κάθε τόσο και κάποιος διαβάτης γλιστράει και πέφτει. Άλλος σηκώνεται, με στραμπουλισμένο πόδι ή με σπασμένα κόκαλα.

Ο Μιχαλάκης τέλειωσε τις παραγγελιές, με τα διπλανά μαγαζιά. Τώρα ετοιμάζει τον δίσκο, με τους πρωινούς καφέδες, για τα γραφεία του Διοικητηρίου. Τρεις καφέδες, δύο τσάγια, ένα λουκούμι, τέσσερα νερά. Δύσκολα χώρεσαν στον κρεμαστό δίσκο. Κολλητά τα ποτήρια, κολλητά τα φλιτζάνια. Το ένα σκουντάει το άλλο. Το πιατάκι με το λουκούμι πάνω στο ποτήρι. Και ο κυρ Αναστάσης σήμερα στις κακίες του. Από την ώρα που ήρθε στο μαγαζί βλαστημάει. Όλα του φταίνει. Καλά που υπάρχει και ο Μιχαλάκης, για να ξεθυμάνει απάνω του.

- Τρέχα, βρε, γρήγορα. Μη χασομεράς στον δρόμο. Τρέχα, είπα.

Ο Βαρδάρης σφυρίζει άγρια. Κρύσταλλο ο παγωμένος δρόμος. Ο κόσμος αγωνίζεται να μη γλιστρήσει. Αγωνίζεται και ο Μιχαλάκης να κρατήσει ισορροπία με τον δίσκο. Το μάτι καρφωμένο στο δίσκο και τους καφέδες. Μη χαλάσει το καϊμάκι. Μη ταραχτεί ο καφές. Πως γλιστράει ο δρόμος! Πως φυσάει ο Βαρδάρης! Χάθηκε, αν του χυθούν οι καφέδες. Να, κοντεύει στην μέση του δρόμου. Ένας αραμπάς κατεβαίνει εκείνη την στιγμή. Στριγγλίζουν οι ρόδες πάνω στο παγωμένο χιόνι. Πρέπει να βιαστεί ο Μιχαλάκης να περάσει. Το άλογο με τον αραμπά τρέχει. Σηκώθηκε όρθιος ο αραμπατζής και φωνάζει. Φύγε, φύγε από μπροστά. Εσένα μιλάω. Φύγε σου λέω και τραβάει τα γκέμια.

Αλλά ο Μιχαλάκης, πώς να φύγει, πιο γρήγορα. Και εάν χυθούν οι καφέδες; Ο αραμπάς πλησιάζει, ο αραμπατζής ξεφωνίζει, φωνάζουν και οι περαστικοί. Με δύο γρήγορες δρασκελιές ο Μιχαλάκης βρέθηκε στο πεζοδρόμιο.

Ο δίσκος σφιχτά στα χέρια του. Ούτε που κουνήθηκε ο καφές. Ούτε που τραντάχτηκε το καϊμάκι

- Τραβήξου, φύγε, ξεφωνίζει ο αραμπατζής. Του ξεφεύγουν τα γκέμια. Φρένιασε το άλογο.

- Τρέχα - τρέχα, φωνάζει ο κόσμος.

Όχι δεν θα τρέξει άλλο. Δεν χρειάζεται. Έφτασε στο πεζοδρόμιο. Ο καφές δεν χύθηκε. Το καϊμάκι δεν τραντάχτηκε. Απείραχτα και τα νερά μέσα στα ποτήρια. Ο ίδιος δεν γλίστρησε. Να, να πατά στο πεζοδρόμιο...

Δεν γλίστρησε ο Μιχαλάκης. Γλίστρησε όμως το άλογο. Μπερδεύτηκε στα πόδια του αλόγου ο Μιχαλάκης, με τον δίσκο στα χέρια του. Σέρνεται το παιδί κάτω από τις ρόδες του αραμπά. Σπάσανε τα ποτήρια. Τινάχτηκαν τα νερά, σπάσανε τα φλιτζάνια. Χύθηκαν οι καφέδες. Μαύροι λεκέδες, πάνω στο γλιστερό παγωμένο λευκό δρόμο.

Σέρνει για λίγο ο αραμπάς το κορμί του παιδιού στον κατήφορο. Ζεστό αίμα αυλάκωσε τον πάγο.

Τρέχει ο κόσμος.

- Τι είναι; τι είναι;

- Ένα παιδάκι σκοτώθηκε.

- Ποιο είναι; Ποιανού είναι; ρωτούν οι περίεργοι.

- Α, ένα προσφυγάκι ήταν, τους λέει το αφεντικό ο κυρ Αναστάσης, που έτρεξε να σώσει τον δίσκο του. «Να πάρει ο διάβολος, τώρα βρήκε να σκοτωθεί, τώρα που είχε μάθει καλά την δουλειά; μουρμουρίζει ανάμεσα στα δόντια του».

(Από την σειρά των διηγημάτων του Γ. Ανδρεάδη: «Ξεχασμένες ιστορίες κι από τον Θεό ακόμα»).

Αυτές όλες οι ιστορίες και οι χιλιάδες αφηγήσεις, που βίωσα και άκουσα, επηρέασαν την ψυχοσύνθεσή μου και αισθάνθηκα την ισχυρή παρόρμηση, να καταλήξω σαν ιεροκήρυκας, διηγούμενος τες, σε κάθε ευκαιρία και συνάντηση συνανθρώπων μου. Και τα διηγιόμουν, όχι μόνον σε ποντίους συμπατριώτες, αλλά και σε συνέλληνες φίλους και πατριώτες, χωρίς να ξεχάσω και τους αλλοδαπούς, Γερμανούς, Άγγλους και προπάντων Τούρκους, ευαίσθητους διανοούμενους και μαχητές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ήταν η πίεση όλων αυτών των εμπειριών και η κοινή παρότρυνση όλων, γιατί δεν τα δημοσιοποιώ, σε μορφή βιβλίου, που με οδήγησαν στο παράτολμο εγχείρημα της έκδοσης του πρώτου βιβλίου. Λέω παράτολμο, γιατί διεθνώς η αγορά βιβλίου, δεν είναι από τις εύκολες και παραμένει παράτολμη, ιδίως στον ελλαδικό χώρο, εάν ένας άγνωστος συγγραφέας το αποτολμήσει, χωρίς κομματική, πολιτική, αθλητική ή συντεχνιακή στήριξη, της στήριξης του τύπου μη εξαιρουμένου. Στους χώρους αυτούς, δεν διέθετα καμία σχέση ή πρόσβαση.

Το αποτόλμησα, επειδή έτυχα ισχυρής αποδοχής του λόγου μου, μέσα από διαλέξεις, πάνω στα επίμαχα ποντιακά θέματα, από ανθρώπους, που δεν θα τολμούσα ποτέ να προβλέψω την παρόρμηση, της άμεσης ηθικής τους στήριξης. Και θα πρέπει να αναφέρω στο σημείο αυτό, τους μακαρίτες τώρα, Γεώργιο Κανδηλάπτη, τον γνωστόν με το ψευδώνυμο Ο ΚΑΝΙΣ, τον Δημήτρη Ψαθά, τους Ισαάκ Λαυρεντιάδη και Τσιρκινίδη Ηλία. Ιδίως οι δυο τελευταίοι, παρευρισκόμενοι σε διάλεξή μου, στο τέλος αναφώνησαν αυθόρμητα μαζί, προς εμένα τον άγνωστο τότε, την λέξη: ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΟΣ!

Το προσωπικό μου πάθος, για την μοίρα των προγόνων μας, βρήκε ευτυχώς και συνάντησε το πάθος πολλών συμπατριωτών μου ποντιακής και μη καταγωγής. Από εκεί και πέρα ο δρόμος ήταν ελεύθερος. Η έκπληξη όμως έμελλε να έρθει από ανατολάς, από την ευρεία απήχηση που είχε το συγγραφικό μου έργο, στην γειτονική Τουρκία. Έξι από τα βιβλία μου κυκλοφορούν στην γειτονική χώρα, συμπεριλαμβανομένου του βιβλίου μου Η ΑΠΕΛΑΣΗ, που αφορά την απαγόρευση εισόδου μου στην Τουρκία, από την 5η Δεκεμβρίου 1998 και εφεξής.

Οι συχνές επισκέψεις κάθε χρόνο νέων, από την Τουρκία και τα πλέον από 5.800 γράμματα, που έχω λάβει, από σκεπτόμενους ανθρώπους της χώρας, είναι το μεγαλύτερο βραβείο, που δεν θα μπορούσα ούτε καν να το φαντασθώ. Άλλοι 3.500 Έλληνες συμπατριώτες, επώνυμοι και ανώνυμοι,

αισθάνθηκαν την ανάγκη να μου στείλουν την επιστολή τους, με τα καλά τους λόγια. Τους ευχαριστώ όλους.

Η κυκλοφορία έργων μου, στα γερμανικά, αγγλικά, ρωσικά, αρμενικά, στόχο είχαν να γνωστοποιήσουν την τραγωδία μας, στους λαούς αυτούς. Το αποκορύφωμα της προσωπικής ικανοποίησής μου, αποτέλεσε η κινεζική έκδοση του έργου μου.

Δεν με κούρασαν, τουναντίον με ενθουσίασαν, οι προσκλήσεις ομοεθνών μας, για διαλέξεις, στην Αυστραλία, την Ευρώπη και την Αμερική. Για να μην αναφέρω την συγκίνησή μου, των πολλών διαλέξεων μου, στον τουρκικό χώρο, οι οποίες παρά φύση διακόπηκαν, με την Απέλασή μου το 1998, αλλά συνεχίζονται εφεξής, σε τουρκικούς κύκλους της Ευρώπης και ιδίως της Γερμανίας.

Θέλω δημόσια να δηλώσω, ότι θεωρώ ένα μεγάλο μέρος του γειτονικού μας λαού, αίμα από το αίμα μας και σάρκα από την σάρκα μας. Και αυτή μου η διαπίστωση είναι συναισθηματική, ιστορικά θεμελιωμένη, χωρίς καμμία άλλη σκέψη εθνικιστικής υστεροβουλίας. Με τους ανθρώπους αυτούς, μπορούμε να συνεργαστούμε και να συνεννοηθούμε, για την δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου στην γεωγραφική μας γωνιά.

Επί σαράντα χρόνια συνεχώς, δεν αρνήθηκα καμμία πρόσκληση, για διάλεξη, σε θέματα ποντιακά και ελληνοτουρκικά, αδιάφορα εάν η πρόσκληση ήταν, από ένα απομακρυσμένο ελληνικό χωριό ή από Αθήνα, Πάτρα, από Μελβούρνη, Σύδνεϋ και Αδελαΐδα, από Βερολίνο, Βίσμπαπτεν, Μόναχο, Βρυξέλλες, αλλά και από Σμύρνη, Φώκιες, Αϊβαλί, Αδριανούπολη, Τραπεζούντα, Σαμψούντα, Πουλαντζάκη, Ριζούντα, Κερασούντα και Πόλη.

Στα σαράντα αυτά χρόνια, είδαν το φως της δημοσιότητας 36 έργα μου, συμπεριλαμβανομένων των μεταφράσεων. Εκατοντάδες δημοσιεύσεις μου, σε καθημερινό και μη ημερήσιο τύπο, στην Ελλάδα, στην Τουρκία, στην Γερμανία και στον Καναδά. Δεν υπάρχει ποντιακό έντυπο, που να ζήτησε συνδρομή από εμένα και να μην την έλαβε. Και την έλαβε πάντοτε δωρεάν. Γιατί η παρόρμησή μου, για ενασχόληση στα Ποντιακά, ξεκίνησε μέσα από τον πόνο της τραγωδίας των προγόνων μας και σε καμιά περίπτωση δεν θα επέτρεπα στον εαυτό μου, την εμπορευματοποίησή του. Ο λαός που όλα κρίνει, θα κρίνει και την δική μου προσφορά.

Πάνω από δυο χρόνια, με την εκπομπή ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΥΘΟ ΣΤΗΝ ΕΞΟΔΟ, ήρθα σε στενότερη επαφή με τους ανθρώπους μας, μέσα από τον

Ραδιοφωνικό Σταθμό των Ακριτών του Πόντου, από την Σταυρούπολη Θεσσαλονίκης. Ήταν μια συνεργασία ανείπωτης συγκίνησης, χαράς και αγαλλίασης, για την οποία ευχαριστώ δημόσια, τους Ιθύνοντες των Ακριτών του Πόντου στην Σταυρούπολη.

Και όλα αυτά με πάθος και εντελώς αφιλοκερδώς, μη αποδεχόμενος αμοιβές ή άλλης μορφής αποζημιώσεων. Γνωστόν είναι, ότι βιβλία μου διατίθενται μέσω συλλόγων μας, με απόδοση των οποιωνδήποτε κερδών, υπέρ του ταμείου των Συλλόγων. Δημόσιες και Δημοτικές Βιβλιοθήκες, αλλά και φυλακές της χώρας, έλαβαν πολλαπλώς βιβλία μου, για τις ανάγκες τους, εντελώς δωρεάν, με επιβάρυνσή μου ακόμη και με τα έξοδα κόστους του Εκδότη. Συνέγραψα και εξέδωσα εξόδοις μου, το βιβλίο ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ. Η δική μας Εκκλησιά, σε 3.000 αντίτυπα και τα εκχώρησα εις την Ιερά Μητρόπολη Ν. Κρήνης & Καλαμαριάς, για ενίσχυση οικονομική, στην αντιμετώπιση του κόστους ανακαίνισης του Μητροπολιτικού μας Ναού, στην Καλαμαριά.

Έγραψα σε θεατρικό σενάριο, στην ποντιακή διάλεκτο, την τραγωδία της ΤΑΜΑΜΑ και την παρέδωσα δωρεάν και για εσαεί, στον δραστήριο Σύλλογο Προμηθέα της Καλαμαριάς. Το έργο αυτό αντιμετώπισε την μεγαλύτερη και την συγκινητικότερη αποδοχή και υποδοχή του λαού μας.

Πιστεύω ότι, απερχόμενος κάποτε της ζωής, αφήνω πίσω μου, όχι τυχαίο έργο, αλλά ισχυρό αρκετά, να φωτίζει και να διδάσκει τις επερχόμενες γενιές μας. Και ας μου συγχωρεθεί η καταγραφή, που παραπάνω για το άτομο μου έγραψα, ενάντια στην απέραντη σχετική σιωπή των σαράντα χρόνων δράσης μου. Απεχθάνομαι την αναφορά σε προσωπικά επιτεύγματα. Παραβίασα την αρχή αυτή, όχι για αυτοπροβολή, αλλά με την ελπίδα να συγκινήσω τους νέους μας, που ακολουθούν, να θελήσουν να προσφέρουν και αυτοί, στον αγώνα αυτόν. Η προσφορά τους πρέπει να είναι άτιμος, για να είναι έντιμος. Όποιος βάζει τιμή αξίας και εμπορεύεται καθετί, που αφορά την ποντιακή τραγωδία, είναι τυμβωρύχος.

Αισθάνομαι ώρες - ώρες, σαν εκείνες τις αρχαίες Εστιάδες Παρθένες, που ανασκάλιζαν την χόβολη, για να κρατούν ισχυρή την φλόγα της εστίας. Ανακούφιση θα αισθανθώ, όταν αντιληφθώ, πως πολλοί νέοι μας, στο μέλλον, θα ενταχθούν στο τάγμα των Εστιάδων Παρθένων και θα συνεχίσουν ν' ανασκαλίζουν την χόβολη, όχι για να κρατούν την φωτιά δυνατή, αλλά

προ πάντων την φλόγα ισχυρή, να φωτίζει την μνήμη του Λαού μας. Και μη ξεχνάμε, ότι είμαστε λίγοι. Πολύ λίγοι! Λίγοι αλλά...

«Είμεθα ολίγοι και αναρίθμητοι
είμεθα ασθενείς και πανίσχυροι
είμεθα οικείοι προς πάντας
διότι μεταφέρομεν το μήνυμα
Εκείνου, που αγαπά.
και συγχωρεί τους πάντας»

Ο Ν. Ρώμης και Κωνσταντινουπόλεως, μακαριστός Οικουμενικός Πατριάρχης, ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ ο Α΄.

Την κυκλοφορία του βιβλίου TAMAMA στα τουρκικά, ακολούθησαν έξι άλλα βιβλία, των οποίων η υποδοχή στην γειτονική χώρα, ιδίως από την σπουδάζουσα νεολαία, υπήρξε εκπληκτικά πολύ μεγάλη. Πέντε χιλιάδες οκτακόσια γράμματα, γεμάτα με συγκινητικά λόγια, είναι μια φανερή ένδειξη του βαθμού υποδοχής των έργων αυτών. Ούτε μια αρνητική επιστολή.

Ακολούθησαν έκτοτε και συνεχώς αυξάνουν κάθε χρόνο, οι επισκέψεις νέων ανθρώπων από την Τουρκία, που επιθυμούν την προσωπική γνωριμία με τον συγγραφέα. Ιδίως κατά την θερινή εποχή, οι επισκέψεις ανέρχονται σε περισσότερες από εκατό και το γεγονός αυτό ας μου επιτραπεί να το θεωρώ, ως την μέγιστη καταξίωση του συγγραφικού μου έργου.

Βεβαίως και ως συνήθως, άνθρωποι της γειτονικής εξουσίας, ανησύχησαν από το γεγονός αυτής της απήχησης και ο Θεός γνωρίζει, ποιες μεσαιωνικές δυνάμεις και αρρωστημένες φαντασίες τους οδήγησαν, να κατασκευάσουν απίθανες ιστορίες εναντίον μου και να τις διοχετεύσουν στον Τύπο. Και τι δεν έγραψαν; Ότι επιδιώκω να εκχριστιανίσω τον λαό στη Μαύρη Θάλασσα. Ότι σκοπεύω να κτίσω νέα Μοναστήρια εκεί και να οδηγήσω τον λαό δι' επαναστάσεως στην απόσχιση από την Τουρκία και τη δημιουργία Νέου Ανεξάρτητου Ποντιακού Κράτους, του οποίου, επιθυμία μου απώτερη είναι, να καταστώ Πρόεδρος.

Για την απάντηση σε όλα αυτά τα απίθανα, αναχώρησα την Παρασκευή 4 Δεκεμβρίου 1998, αεροπορικώς από Αθήνα, για την Πόλη, για ν' αντιμετωπίσω συνέντευξη δημοσιογραφική, την οποία ο ίδιος και οι φίλοι μου Τούρκοι είχαν προκαλέσει επί τούτω. Στην άφιξή μου στο αεροδρόμιο της Πόλης, η Αστυνομία εμπόδισε την είσοδό μου στην Τουρκία και αντ' αυτού

μου επέδωσε το έγγραφο Απέλασής μου, με αιτιολογικό τρία κεφαλαία XXX.

ΥΑΖΑΡ ΒΕ ΥΑΥΙΝΚΙΛΑΡΙΝ ΒΑΣΒΑΚΑΝΔΑΝ ΙΣΤΕΜΙ: ΥΟΡΓΟ ΑΝΔΡΕΑΔΙΣ'Ε ΟΖΓÜRLÜK!

(ΑΙΤΗΜΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΩ- ΘΥΠΟΥΡΓΟ: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΤΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟ ΑΝΔΡΕΑΔΗ)

TÜY AP Istanbul Kitap fuarında, Abdi ipekçi Türk-Yunan Barış ve Dostluk Ödülü sahibi Yunan yazarı Yorgo Andreadis'e yönelik, Türkiye'ye girme yasağının kaldırılması için Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a yönelik yazar ve yayıncıların kendi aralarında topladığı imzalar Başbakanlığa gönderilmesine karşılık, bugüne değin herhangi bir yanıt alınamadı. Aynı imzaların kopyası bu hafta Kültür ve Turizm Bakanı Erkan Mumcu'ya da iletilecek. Dilekçeye imza verenlerin adları, aşağıda alfabetik sıra ile yer almaktadır...

Ragıp Zarakolu
TYB Yayınlama Özgürlüğü Komitesi Başkanı

(Η Επιτροπή Ελευθερίας του Τύπου στην Τουρκία, κατά την διάρκεια της Έκθεσης Βιβλίου στην Κωνσταντινούπολη συνέλεξε υπογραφές Τούρκων συγγραφέων, εκδοτών, διανοομένων, καλλιτεχνών κ.λπ. τις οποίες απέστειλε στον Τούρκο Πρωθυπουργό Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και στον Υπουργό Πολιτισμού με αίτημα την άρση της απαγόρευσης εισόδου στην Τουρκία του συγγραφέα Γεωργίου Ανδρεάδη, κατόχου του Τουρκο-Ελληνικού Βραβείου Ειρήνης και Φιλίας. Τα ονοματεπώνυμα των υπογραψάντων το κείμενο, δημοσιεύονται με αλφαβητική σειρά...)

Ραγκίπ Ζαράκολου
Πρόεδρος της Επιτροπής Ελευθερίας του Τύπου
στην Τουρκία

Yorgo Andreadis'in YasagInIn KaldIrIlmasI ız:in imza verenler

(Οι υπογράφοντες με αλφαβητική σειρά για την άρση της απαγόρευσης που αφορά τον Γεώργιο Ανδρεάδη)

Necati Abay (Yazar), Abdurrahman Dilipak (Yazar), Adalet Agaoglu (Yazar), Cenk Agcabay (Gazeteci), Felat Ahmetoglu (YaYIncl), Ca;;kun Ak (YaYI ncl), Feriy Akba (YaYIncl), PInar Akbina (YaYIncl), Derya Akbora (Oyuncu), Erkan Akbulut (ζ:evırmen), Taner Akyam (Yazar), Ekrem Akdogan (bgrenci), Hatice Akdogan (KütüPhanec İ), Tuncay Akgbz (ζ:ıZer), Gülten AkIn (TürkiYe'nın en büyük kadIn Şairi), Korkut AkIn (Ybnetmen), Sunay AkIn (Şair), Osman AkInhay (YazarIYaYIncl), üstün Akmen (Türk PEN ba kanI), Vedat Akoglu (KitapyI), Murat Aksoy (Ortak Payda Projesi Koordinatbrü), Cihan Akta (Yazar), Ertugrul Aladag (Yazar), ismet Allcl (İ ç:İ), Alpay (MÜZİSYe n), Mehmet Altan (Yazar IProfesbr), Vecdi Altay (IHD), ζ:agataY Anadol (Yazar), Feridun Anday (Yazar), Fahri Aral (YaYIncl), Osman Saffet Arolat (DünYa Gazetesi Genel YaYIn Ybnetmeni), Ezgi Arslan (Ev kadInI), Alı Arslan (Yazar), Meryem Arslan (Yazar), Şefik Asan (Yazar), Cezmi A uroglu (YaYIncl), ToktamI Ate (Profesbr), Vahit Atay (STK), Hasan Basri AydlIn (Yazar), Mustafa Balbay (GazeteciCumhuriyet), Celal Ba langly (Gazeteci), Rüstem Batum (TY yapımcısl), Oya Baydar (Yazar), Ataol Behramoglu (Şair), Murat Belge (YazarI Profesbr), Erhan Bener (Yazar), Ayfer Beyaz (Ogretmen), Şefik Beyaz (Filolog), Kamer BeYsükan (YaYIncl), Jan Bet-Şawoce (Yazar), AkIn Birdal (FIDH), Nevra Bucak (Yazar), Faik Bulut (Yazar), Celalettin Can (78İüler Vakfl Kurucusu), ismail Hakkl Celayir (Mühendıs), Ergin Cinmen (Avukat), M uhammet ζ:akırkal (Yazar), Oral ζ:alı lar (Gazetec i), Sinan Orhan ζ:avu (Akademisyen), Sarkis ζ:erkeZYan (MarangozIYazar), Mukaddes E. ζ:elık (Yazar), Hasan Basri ζ:ıPlak (YaYI ncl), Baki ζ:ıftç:ı (Matbaacl), Fazilet ζ:ulka (Yazar), Arif Damar I Barikat (Şair), Ahmet Dagtekin (YaYIncl), Niyazi Dalyancl (Gazeteci), Şaban Dayanan (FotografyIIIHD), Abdullah Demir (Şair), Gül Demir (Gazeteci), Halim Demir (Yazar), ilker Demir (Zanaatkar), M ustafa Demir (YaYIncl), Muharrem Demircioglu (Oyuncu), Metin Demirta (Şair), Filiz Deniztekin (YaYIncl), Ula Dilek (FotografyI), Osman Diny (YaYIncl), Hlrant Dink (Gazeteci), Aygbren Dirim (YaYIncl), AydlIn Dogan (YaYIncl), Attila Dorsay (YazarISi nemacl), Ragıp Duran (Gazeteci), Gül Duran (YaYIncl), Tarık Dursun K. (Yazar), Can Dundar (Gazeteci), Tarık Ziya Ekinci (Eski Parlamenter), Nazlı Eray (Yazar), Şukru Erba;; (Şair), ismet Ercan (Yazar),

Fusun Erdogan (Radyo Programcisi), Muzaffer Erdogdu (YaYIncl), :igdem Erken (Akadem isyen), Nilgun Ersoylar (YaYI ncl), Cezmi Ersbz (Yazar), Bülent Eryllmaz (YaYIncl), Hasan Eryigit (YaYIncu), isfendiya Erzik (YaYIncl), Tomurcuk Erzik (YaYIncl), Emin Eser (Yazar), Mehmet Faray (Gazeteci), Turan Feyizoglu (Yazar), Umit Fırat (YaYIncl), Arman Fikri (YaYIncl), Turgay Fi;;ekyi (Şair), Alı Naki Galıpler (Şaır), Dogan Geny (IHD), Kazlm Geny (Avukat), Gungbr Genyay (Yazar), Haluk Gerger (Yazar, Akademisyen), Nazmi Gbkyeli (Yazar), Sınan Gbkyen (Gazeteci), ismail Gblde;; (Yazar), Ya;;ar Gbnderici (STK), Tekın Gbneny (Yazar), N azmiye Guylü (Yazar), ismet Gülsekin (YaYIncl), Metin GumrukyU (Yazar), Haklı Gürrü4ekin (Yazar), Nıl Güp (Yazar), Turhan Günay (GazeteciCumruriyet), Mehmet Gunduz (YaYIncl), Murat Guner (YaYIncl), Yunus Guner (Kitapyı), Bunyamin Gune;; (YaYIncl), Fato;; G ney (YaYIncl), Melek Gungbr (:ocuk), Necati Gungbr (Yazar), Alı Rıza Gurel (Oyuncu), Selami Gurel (Yazar), Halide E;;ber Guveny (Yazar), Onder Guveny (Maden Muhendisi), inci Hekimoglu (Gazeteci), Raffi A. Hermonn (Gazeteci), Selma H omurlu (Ressam), Aydlın Ilgaz (YaYIncl), Kenan l;;lk (Tiyatro oyuncusu), Gbnül l;;lk (YaYIncl), Mustafa l lk (Yazar), Yuksel igdeli (Gazeteci), Muzaffer iris (Yazar), Kuyuk iskender (Şair), Muzaffer izgQ (Yazar), Robert Jordan (Yazar), Arslan Ba;;er Kafaoglu (Yazar), Orhan Kahyaoglu (Yazar), Nermin Kalyoncu (bgretmen), Ozcan Karabulut (Yazar), Emin Karaca (Yazar), Cemil Kavukyu (Yazar), Osman Kavala (YaYIncl), Cemal Kavak (l;; adamı), Deniz Kavukyuoglu (Yazar, TUYAP Ybneticisi), ibrahim Kayan (IHD), M. Serdar Kayaoglu (YaYIncl), Ya ar Kemal (Yazar), Ferhat Kentel (Akademisyen), Feyyaz Kerımo (YaYIncu), Eren Keskin (IHD), Melda Keskin (Akademisyen), Tugrul Keskin (Şaır), Abdullah Klran (Akademisyen), Zülkuf Kl;;anak (Yazar), Hasan Klyafet (Yazar), Leyla Klyafet (bgretmen), Niyazi Kızılıyrek (Profesbr), Nejla Kocagbz (YaYIncl), Orhan Kocavelı (Yazar), Emel Koç: (Yaza r), Saim Koç: (Yazar), Unal Koyak (YaYIncl), Hü lya Koyyigit (Sinema oyuncusu), Tamer Koraman (YaYIncl), Macit Koper (Oyu ncu), Fatih Korkmaz (Yazar), Ahmet Kot (Yazar), israfi l Kuralay (STK), :agri Kurnaz (YaYI ncl), Sabri Ku konmaz (Yazar), Ahmet Tefik Küflü (YaYIn c l), Şü kran l reryin (STK), M lglırdly Margosyan (Yazar), Ruhan Mavruk (Şair), Harriet McDougal (YaYIncl), Tuncay Mat (YaYIncl), Murathan Mungan (Yazar), Nıl Mutluer (Akademisyen), Ahmet Oktay (Yazar), Baskln Oran (Profesbr), Feyhan Oran (STK), Hacl Orman (Gazetec i), Unsal Oskay (Profesbr), Ne e Ozan (Gazeteci),

Seyfi Ongider (Yazar), Zeytin Oner (Oyuncu, rejisbr, yazar), Erdal OZ (Yazar), Halil Ibrahim Ozcan (Yazar), Serkan Ozburun (YaYIncl), Gbnül Ozgöl (Yazar), Banu Ozdemir (Yazar), Co kun Ozdemir (Yazar), ilknur Ozdemir (Yazar), Perihan Ozdemir (YaYIncl), Ne e Ozgen (Akademisyen), Naki Ozgöl (YaYIncl), Yigit OZgür (Karikatürçü), Songül Ozkan (YaYIncl), Hasan Ozkilly (Yazar), Zeki Ozkorkmaz (YaYIncl), Hasan Oztoprak (Yazar), Slrrı Oztürk (YaYIncl), Aydl n Oztürk (Yazar), Adnan Ozyalylnr (Yazar), Kemal Parlak (Doktor), Tugrul Pa aoglu (YaYIncl), Adnan Saatyı (YaYIncl), Mehmet Zaman Say lıoglu (Yazar), Turabi Saltık (Yazar), Mustafa Sancar (Yazar), Mehmet Sarı (Gazeteci), Selma Sarıca (YaYIncl), Vecdi Sarıyer (YaYIncl), Ahmet Satmaz (YaYIncl), Ungur Savran (Akademisyen), Vecdi Sayar (Yazar, sinemacl), Pınar Selek (Sosyolog), Kemal Seven (OTP), Hasan Sever (Avukat), Unal Sevindik (YaYIncl), Ersoy Soydan (YaYIncl), Gülriz Sururi (Sinema Oyuncusu), Müge Sbkmen (YaYIncl), Ugur Sümer (Yazar), Ha im Şahin (Yazar), Oktay Şim ek (YaYIncl), Tayfun Talıoglu (Gazeteci), Server Tan ıllı (Profesbr), N i met Tanrı kulu (STK), Mehmet Tarhan (YaYIncl), Fatih Ta (YaYIncl), Kamil Ta (Gazeteci), Hasan Ta yl (Yazar), Fevzi Ta yler (Mühendis), Ahmet Telli (Şair), Latife Tekin (Yazar), Aynur Tuıcel (Avukat), Ferhat Tuıç: (MÜZ İSYen), Vedat Turkali (Yazar), irfan Uyar (Gazeteci), Murat Ugurlu (YaYIncl), Ylldız Uygun (OZgür Universite), Mehmet Uzun (Yazar), GU l;en U lker (YaYIncl), Saim Ustün (YaYIncl), Mehmet Alı Van; (YaYIncl), Alı Rıza Vural (YaYIncl), Erdil Ya aroglu (Karikatürçü), Hilmi Yavuz (Yazar/Felsefeci/Şair), Yllmaz Ye;ildag (YaYIncl), Candan Ylldız (Gazeteci), Aytekin Yllmaz (Yazar), Ibrahim Yllmaz (YaYIncl), Sezer Yllmaz (YaYIncl), Şanar Yurdatapan (M ü ZİSYe n, Dü ünçe OZgürlüğü inisiyatifi Koordinatbrü), Hüseyin Yurtta (Şair), Ragıp Zarakolu (YaYIncl), Rıza Zıngal (YaYIncl), Rana Zincir (STK).